

Que vam marcar lo centenari de la fin de la grana guèrra en consacrar cinc fichas ad aqueth conflicte. Entà la purmèra, mercés a la mea istòria familiau, que vam presentar los grans moments d'aquera guèrra e balhar, quan se pòt, las chifras qui pertòcan la França.

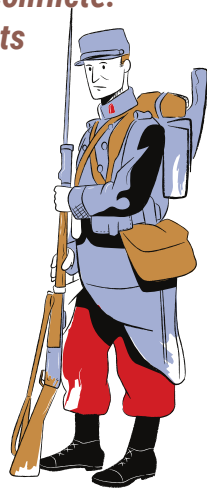
Quant de morts e d'alebats !

En la familha, dotze oncles o grand oncles qu'estón mobilizats :

- Tres qu'estón tuats au front
- Quate que cadón malauts : dus que's morín abans la fin deu conflicte e dus que s'ac virèn.
- Cinc que hasón la guèrra shens trebucadas màgers mes probable dab quauquas blaçaduras.

Que podem comparar dab las chifras nacionaus. Sus los 7,9 milions de sordats mobilizats :

- 1,4 milion de morts, donc pas luenh de 20%.
- 4,3 milions de blaçats sia 55%.
- Los autes, sia 25%, n'estón pas blaçats o purmèr que guarín de plan de quauquas trebucadas.

La bataille de la Marne : purmèra sagnada

Que's debanè deu 5 dinc au 12 de seteme 1914. Que calè estangar a tota fòrça l'avançada deus Alemands qui èran a quauques detzenats de quilomètres de París. 800 000 òmis que hasón arrecular l'enemic mes lo bilanç qu'estó tarrible : 105 000 morts o desapareishuts e 122 000 alebats !

La gran batalha que s'acabè donc lo 12 mes los combats que continuèn e atau, lo 16 de seteme a La-Ville-Aux-Bois, un oncles, Jean Joseph Latrubesse qu'estó tuat. Qu'anava har 24 ans.

Verdun : dusau sagnada

Que's debanè deu 21 de heurèr dinc au 18 de deceme 1916. In.hèrn vertadèr : los Alemands que volèn avançar e Verdun qu'estó lo simbèu de la resisténcia francesa. 1,1 milion d'òmis que hasón cap dab un bilanç uman esvarjable : 163 000 morts o desapareishuts e 216 000 blaçats.

Lo fòrt de Douaumont qu'estó pres peus Allemands. Los Francés que'u volèn tornar prèner a tota fòrça. Lo 26 de mai 1916, Grat Benedit, un hrai deu granpair mairau, qu'i estó tuat. N'avè pas enquèra 29 ans.

Le chemin des Dames : tresau sagnada

Lo generau Nivelle que volè lançar ua ataca decisiva qui devè durar sonque quauques dias. Malaja, la batalha que durè deu 16 d'abriu dinc au 24 d'octobre 1917. Grana mauescaduda : 232 000 tuats ! Que i avó mutineries e fusilhats entà l'exemple. Nivelle qu'estó remplaçat per Pétain.

Un hrai de la granmair pairau, Jules Peyran, qu'estó tuat en Champagne lo 18 de deceme 1917. Qu'anava har 37 ans.

Purmèra guèrra quimica e mantuas malaudias

Au briu deus ans, los gas utilizats qu'estón de mei anar mei nocius... e mortaus : 8 000 morts e 20 000 blaçats. Los sordats qu'estón traumatizats per aquera arma navèra contra laquau nada empara n'èra prevista.

Lo men granpair mairau, Charles Benedit, qu'estó gasat puish rapatriat. Que's morí a casa lo 29 de juillet 1918. Qu'anava aver 42 ans. Un bèthhrai deu granpair, Pierre Sainte Cluque, lhèu gasat eth tanben que's morí a 39 ans d'ua broncopneumonia lo 17 d'octobre 1918 a l'espital de Drancy. Un hrai de la granmair mairau, Jean-Baptiste Peyran, eth tanben qu'estó gasat, que hasó enfisèma mes totun que s'ac virè. A la fin de la guèrra, un oncles, Jean-Louis Lannes, que malautejava en los espitaus militars. La familha que'u podón totun arrecaptar e drin a drin que s'arrevicolè.

Entà acabar aqueste capítol, que cau mentàver tots los qui non suportèn pas aqueth in.hèrn e qui fenín a l'asile e los qui avèn pres gost au vin e a l'aiga de vita distribuïts en las trencadas e qui èran vaduts alcoolics.

Los qui avón la bona sòrta de se'n tornar sancers...

Sonque 25% deus Peluts n'estón pas blaçats o disem n'avón pas blaçaduras grèus. Qu'estó lo cas entà un oncles, Maurice Boniface, dus hrais de la granmair pairau Jean e Jean-Eugène Peyran, dus bèthshrais deu granpair mairau, Jean Crabos e Jean-Louis Peyran.

Clavada : las consequéncias de la guèrra

E atau, l'istòria familiau que'ns permet de seguir haut o baish los grands moments d'aqueth conflicte. En las fichas qui van seguir que tornaram sus l'in.hèrn de las trencadas e qu'evocaram las consequéncias irreversiblas d'aqueth conflicte suu cantèr sociu, economic e linguistic.

